

DERS NOTU 01

MAKROEKONOMİYE GİRİŞ – NOMİNAL VE REEL ÇIKTI – İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

Bugünkü dersin içeriği:

I. MAKROEKONOMİK ANALİZE GENEL BİR BAKIŞ.....	1
1. GİRİŞ	1
2. MAKROEKONOMİNİN KÖKLERİ	2
3. MAKROEKONOMİNİN İLGI ALANLARI	2
A. Enflasyon.....	3
B. Çıktı Büyümesi	3
C. İşsizlik	3
4. MAKROEKONOMİDE DEVLET	3
A. Maliye Politikası.....	4
B. Para Politikası.....	4
C. Büyüme Politikaları	4
5. MAKROEKONOMİNİN BİLEŞENLERİ	4
A. Mal ve hizmetler piyasası.....	6
B. Emek Piyasası	6
C. Para Piyasası	6
6. MAKROEKONOMİNİN METODOLOJİSİ	6
7. TRENDLER VE DEVİRLER	7
II. NOMİNAL VE REEL TOPLAM ÇIKTI.....	8
III. İSTİHDAM, İŞSİZLİK VE İŞSİZLİK ORANI	11
KAYNAKÇA.....	12

I. Makroekonomik Analize Genel Bir Bakış

1. Giriş

mikroekonomi Tek tek endüstrilerin işleyişini ve karar-alma birimlerinin bireysel davranışlarını inceler.

- Firmalar ve hanehalkları temel karar-birimleridir.

makroekonomi Ekonomiye bir bütün olarak bakar.

- Milli gelirin belirleyicileri ile ilgilenir

- Toplaştırılmış miktarlarla ilgilendir, örneğin toplam tüketim ve yatırım gibi.
- Bir tek malın fiyatı yerine genel fiyat düzeyi ile ilgilendir.

2. Makroekonominin Kökleri

Büyük Buhran 1929'da ABD'de başlayıp dünyaya yayılan ve 1930'lar boyunca süren ciddi ekonomik daralma ve yüksek işsizlik dönemi.

Klasik Modeller

- Klasik ekonomistler ekonominin tümünü ilgilendiren konular için mikroekonomik modeller kullandılar.
- Büyük Buhran döneminde karşılaşılan uzun süren ve derin seyreden işsizliği basit klasik modeller açıklayamadılar. Bu durum makroekonomi'nin gelişmesini sağlayan ivmeyi verdi.

Keynezyen Devrim

- 1936 yılında, John Maynard Keynes *İstihdam, Faiz ve Para Genel Teorisi* (The General Theory of Employment, Interest, and Money) isimli kitabını yayınladı.
- Makroekonomi'nin çoğu alanının kökleri Keynes'in çalışmalarına uzanır.
 - Keynes'e göre, istihdam düzeyini klasiklerin söylediği gibi fiyat ve ücretler değil, mal ve hizmetlerin toplam talebi belirlemektedir.

3. Makroekonominin İlgili Alanları

Temel olarak 3 konudur:

- a. Enflasyon
- b. Çıktı büyümesi
- c. İşsizlik

A. Enflasyon

enflasyon genel fiyat düzeyinde görülen artış

hiperenflasyon genel fiyat düzeyinde görülen çok hızlı fiyat artışı dönemi

deflasyon genel fiyat düzeyinin düşmesi

B. Çıktı Büyümesi

iş çevrimi (konjunktür devri) Ekonomide görülen kısa soluklu iniş ve çıkışlar

toplam çıktı belirli bir dönemde ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin toplam miktarı

resesyon (durgunluk) Toplam çıktının düştüğü dönemler

- Genel olarak, toplam çıktının düştüğü en az iki ardışık 4-aylık dönemi içeren dönem

depresyon uzayan ve derin, sert geçen resesyon (durgunluk) dönemi

C. İşsizlik

işsizlik oranı işsizlerin toplam işgücü içindeki yüzde oranı

4. Makroekonomide Devlet

Devletin makroekonomiyi etkilemek üzere kullandığı üç çeşit politika vardır:

- a) Maliye politikası
- b) Para Politikası
- c) Büyüme veya arz-yönlü politikalar

A. Maliye Politikası

maliye politikası Vergi ve devlet harcamaları ile yapılan devlet politikalarıdır.

B. Para Politikası

para politikası Ekonomideki para miktarını kontrol etmek üzere Merkez Bankası tarafından kullanılan araçlardır

C. Büyüme Politikaları

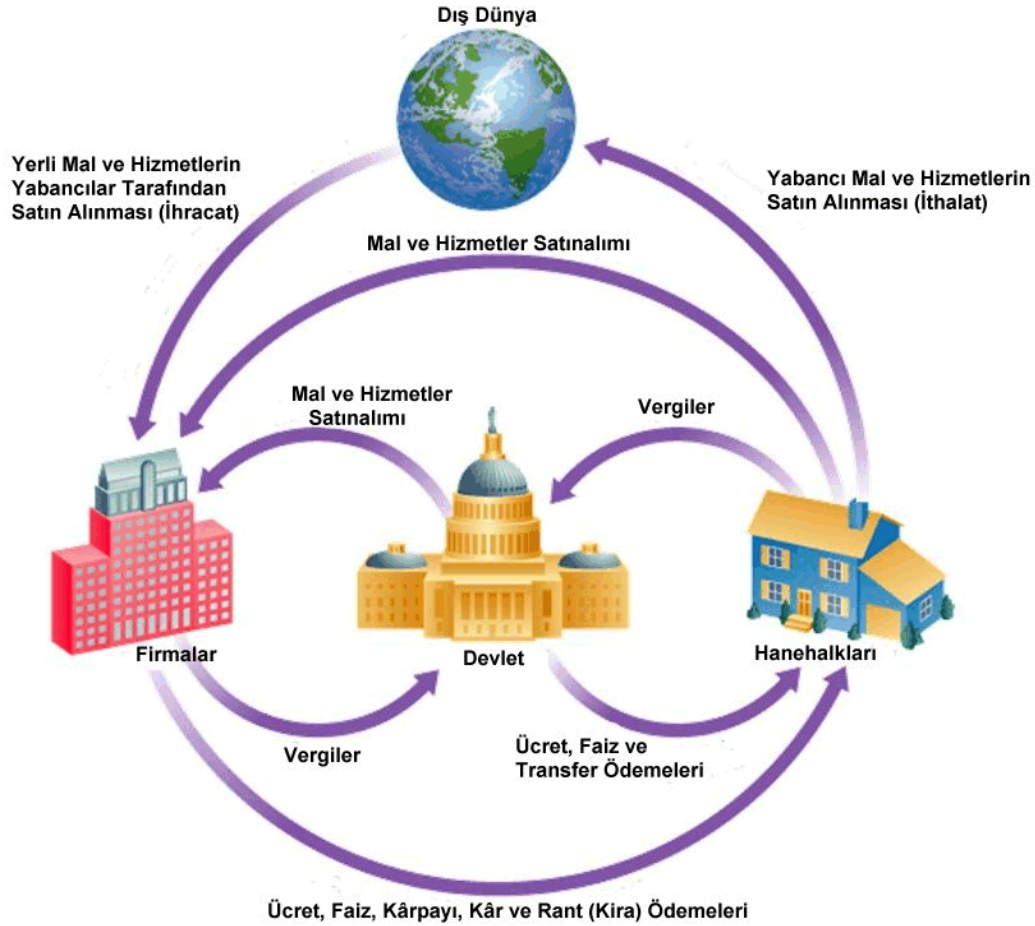
arz-yönlü politikalar devletin toplam talep yerine toplam arzı uyarmak üzere belirlediği politikalarıdır

5. Makroekonominin Bileşenleri

Makroekonomi dört gruba odaklanır:

1. hanehalkları ve
2. firmalar (ikisi beraberce özel sektörü oluştururlar),
3. devlet (kamu sektörü),
4. dış dünya (uluslararası sektör).

devresel akım şeması Ekonomideki her bir sektörün aldığı gelirleri ve yaptığı harcamaları gösteren diyagramdır

Şekil 1 Devresel Akım Şeması

Üç piyasa alanı hanehalklarının, firmaların, devletin ve dış dünyanın birbiri ile olan ilişkilerine başka türlü bir bakış da bunların içinde buldukları piyasaları dikkate alarak yapılabilir

- Üç piyasa alanı şöyle tanımlanabilir:
 - 1) Mal ve hizmetler piyasası
 - 2) Emek piyasası
 - 3) Para (finans) piyasası

A. Mal ve hizmetler piyasası

- Firmalar mal ve hizmetler piyasasına *arz* edicidirler, hanehalkları ise bu piyasada *talep* edicileri oluştururlar.

B. Emek Piyasası

- Bu piyasada, *hanehalkları* emek *arzını* gerçekleştirirken, *firmalar ve devlet* ise emek *talep* edicileri oluştururlar.

C. Para Piyasası

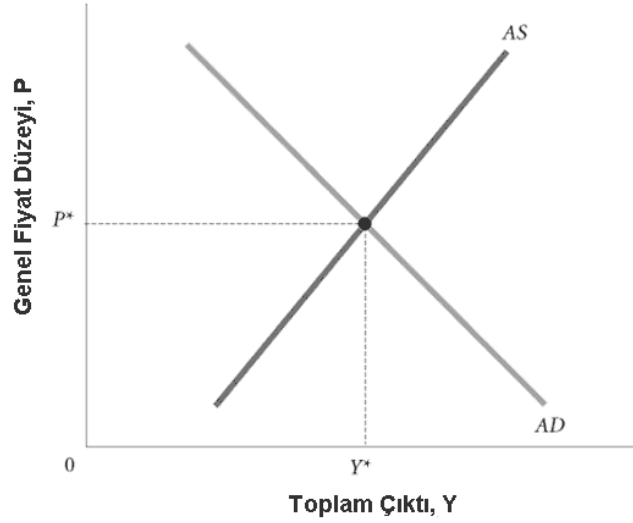
- Hanehalkları bu piyasaya gelir elde etme beklentisi ile fon arzında bulunurlar; fakat aynı zamanda bu piyasadandan fon talebinde de (borçlanma) bulunurlar.
- Firmalar, devlet ve dış dünya da finansal kurumlar aracılığıyla borç alma ve borç verme gerçekleştirirler.

6. Makroekonominin Metodolojisi

- Makroekonomik davranış tek tek bütün hanehalkları ve firmaların aldıkları mikroekonomik kararların toplamıdır.

Toplam (veya Toplulaştırılmış) Talep (AD) Bir ekonomide bütün mal ve hizmetler için olan toplam taleptir.

Toplam (veya Toplulaştırılmış) Arz (AS) Bir ekonomide mal ve hizmetlerin toplam arzıdır.

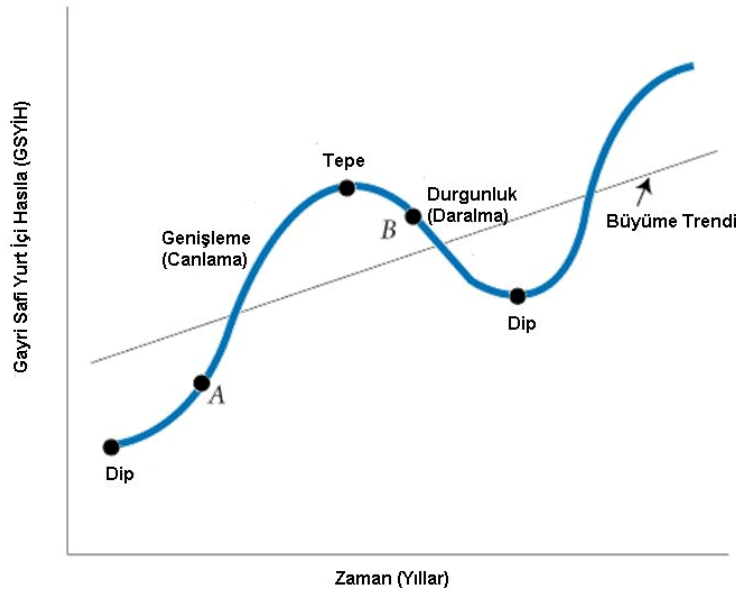

Şekil 2 Toplam Talep (AD) ve Toplam Arz (AS)

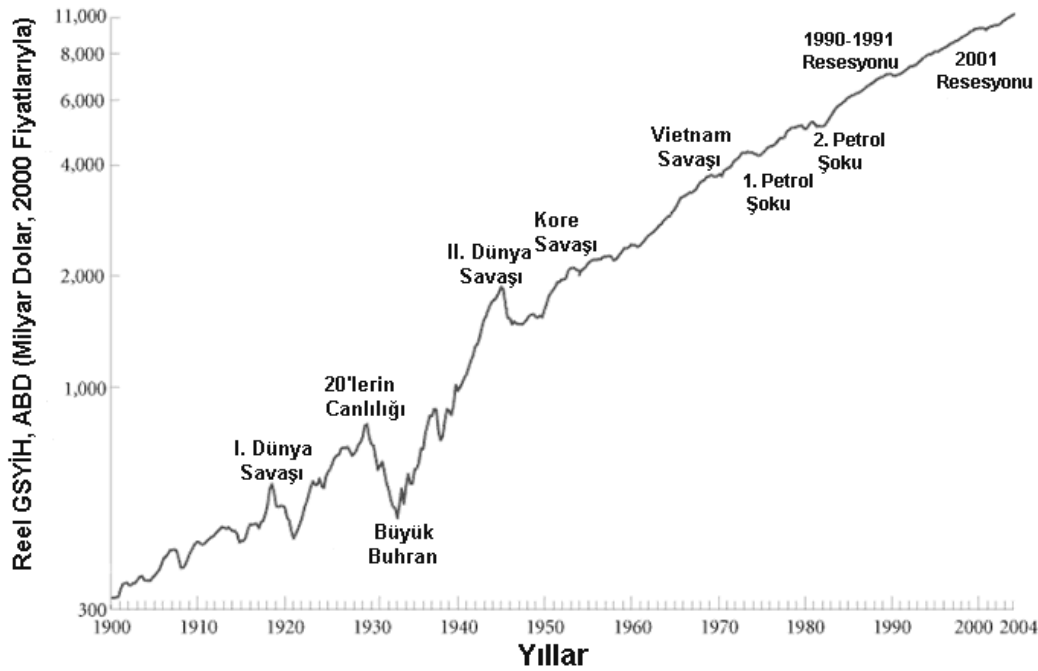
7. Trendler ve Devirler

genişleme veya **canlanma** İş çevrimlerinde dipten tepeye kadar olan dönemdir. Bu dönemde çıktı ve istihdam artar.

daralma, **resesyon**, veya **durgunluk** İş çevrimlerinde tepeden dibe kadar olan dönemdir. Bu dönemde çıktı ve istihdam düşer.

Şekil 3 İş Çevrimi (Konjonktür Devri)

Şekil 4 ABD'nin Reel GSYİH'sı, 1900-2004

II. Nominal ve Reel Toplam Çıktı

Not: Toplam Çıktı, iktisatta özellikle iki şekilde ölçülür: GSYİH ve GSMH. Bunların nasıl hesaplandığını gelecek derste göreceğiz. Biz dersimizde Toplam Çıktı olarak GSYİH'yi kullanacağız.

Sabit Fiyatlarla Toplam Çıktı (GSYİH veya GSMH)

- Eğer temel bir yıl belirler ve sonraki tüm yıllar için Toplam Çıktı'yı hesaplarken, seçilen bu temel yılın fiyatlarını kullanırsak, elde edilen Toplam Çıktı'ya sabit fiyatlarla Toplam Çıktı veya Reel Toplam Çıktı denir.

Örnek:

- Ekonomide sadece 3 nihai mal olduğunu varsayalım: x, y, z

	2004		2005		2006	
	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat	Miktar	Fiyat
x	100	10	105	12	104	14
y	110	15	111	18	115	20
z	90	20	93	25	95	30
Cari fiyatlarla GSYİH (Nominal GSYİH)	(100x10) +(110x15) +(90x20) =4450		(105x12) +(111x18) +(93x25) =5583		(104x14) +(115x20) +(95x30) =6606	
2004 fiyatlarıyla GSYİH (Reel GSYİH, veya sabit fiyatlarla GSYİH)	=4450		(105x10) +(111x15) +(93x20) =4575		(104x10) +(115x15) +(95x20) =4665	

$$P = t \text{ yılındaki Zımni GSYİH Deflatörü} = \frac{t \text{ yılındaki Nominal GSYİH}}{t \text{ yılındaki Reel GSYİH}}$$

- *Zımni GSYİH Deflatörü* bir fiyat endeksidir.
 - Deflatör anlam olarak fiyat artışlarından arındırmak demektir.
 - Paasche endeksleme yöntemiyle hesaplanır.
- Deflatör dışında kullanılan diğer bazı fiyat endeksleri:
 - **TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi)** Bir ülkede tüketim amaçlı olarak kullanılan mal ve hizmet fiyatlarında meydana gelen yıllık ortalama değişimleri ölçer.
 - Şehirde yaşayan tüketicilerin sabit bir mal sepetini satın alma maliyetlerindeki değişimi ölçer.
 - Laspeyres endeksleme yöntemine göre ölçülür.

- **ÜFE (Üretici Fiyatları Endeksi)** Bir ülkede üretimi yapılan ve yurtiçine satışa konu olan ürünlerin, üretici fiyatlarını zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişikliklerini ölçen fiyat endeksidir

- t dönemindeki büyüme oranı = $\frac{GSYİH_t - GSYİH_{t-1}}{GSYİH_{t-1}} \cdot 100$

Burada GSYİH Reel veya Nominal olabilir. Hangisi kullanıldıysa bulunan büyüme oranı onun büyüme oranıdır.

- Enflasyon Oranı = $\frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \cdot 100$

- Burada P olarak kullanılan endeks TÜFE, ÜFE veya GSYİH Deflatörü olabilir.

- t dönemindeki GSYİH (\$) = $\frac{\text{Nominal GSYİH}_t (TL)}{\text{Nominal Döviz Kuru}_t (TL/\$)}$

- t dönemindeki Kişi Başına GSYİH = $\frac{GSYİH_t}{\text{Yıl Ortası Nüfus}_t}$,

Burada GSYİH Reel veya Nominal olabilir. Hangisi kullanıldıysa kişi başına gelir onun cinsinden hesaplanmış olur.

Verimlilik Toplam çıktının işçi sayısına (toplam çalışma saatine) oranı veya (çalışan başına çıktı) ortalama emek verimliliği veya kısaca verimlilik olarak adlandırılır.

- o Sermayenin niteliğindeki iyileşmeler ve işgücünün bilgi ve becerisindeki artışlar emek verimliliğinde artışlar sağlar.

III. İstihdam, İşsizlik ve İşsizlik Oranı

Kurumsal olmayan sivil nüfus Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzur evi, özel nitelikteki hastane, hapisane, kışla ya da ordu evinde ikamet edenler dışında kalan nüfus.

İşgücü (sivil işgücü) İstihdam edilenler ile işsizler toplamıdır.

$$\text{işgücü} = \text{istihdam edilenler} + \text{işsizler}$$

$$\text{nüfus} = \text{işgücü} + \text{işgücünde olmayanlar}$$

İstihdam edilenler İlgili dönemde ekonomik faaliyete katılan¹ veya böyle bir işle bağlantılı 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerdir.

İşsizler İlgili dönemde istihdam halinde olmayan² ve iş arayan 15 ve daha yukarı yaştaki kişilerden oluşur.

İşsizlik oranı İşsizler sayısının işgücüne bölümüdür:

¹ Kâr, yevmiye veya ücret karşılığı veya ücretsiz olarak.

² Kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli veya ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir işle bağlantısı da olmayan.

$$\text{işsizlik oranı} = \frac{\text{işsizler}}{\text{istihdam edilenler} + \text{işsizler}}$$

İşgücüne katılım oranı İşgücünün 15 ve daha yukarı yaştaki kişilere (çalışma yaşındaki nüfus) oranıdır.

$$\text{işgücüne katılım oranı} = \frac{\text{işgücü}}{\text{çalışma yaşındaki nüfus}}$$

Kaynakça

- İktisada Giriş, Editör: Ömer Faruk Çolak, Gazi Yayınevi, Ankara, 2008
- Makroekonomiye Giriş, Tümay Ertek, Beta Yayınları, İstanbul, 2004
- Principles of Economics, Case and Fair, Pearson, NY, 2008.